

SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANA

Labklājības ministrija

LATVIJĀ

8. marts ir Starptautiskā sieviešu solidaritātes diena. Par šo starptautiski atzīmējamo dienu kalendārā varam pateikties arī sociālai kustībai un sociālai idejai – feminismam. Feminisms ir **par pilnvarām un par iekļaušanu**.

Feminisms ir sabiedrības kritika, kas cenšas mazināt nevienlīdzību un izskaust aizspriedumus, kuri spiež kā pārāk cieša kurpe. Un tas, ka feminisms aizstāv sievietes tiesības uz karjeru, ekonomisko neatkarību un publisko dzīvi, nenozīmē, ka feminisms noniecina mātišķību un mājturību.

Jana Kukaine

RĪGĀ NOTICIS PIRMAIS „LADYFEST”

Stāsta **Ilze Klimaševska** – viena no festivāla organizatorēm.

8. marts Latvijā tradicionāli ir bijis laiks, kad tiek “svinēta” sievišķība, birojos dāmas apdāvinot ar ziediem. Šogad pirmo reizi notika festivāls, kas visu marta pirmo nedēļu piepildīja ar sieviešu radītu mākslu un dzeju un deva iespēju iegūt zināšanas un prasmes praktiskās darbnīcās, kā arī aicināja uz sarunām par sievietēm aktuāliem jautājumiem.

“Ladyfest” ir festivāli, kas kopš 2000.gada norisinās dažādu pasaules valstu (ASV, Lielbritānijas, Vācijas, Īrijas, Igaunijas) pilsētās. Katrs atsevišķs festivāls tiek organizēts lokāli un neatkarīgi no citiem.

“Ladyfest Rīga” ietvaros notika dzejas lasījumi ar astoņu mākslinieču piedalīšanos; sarunu šovs par invaliditāti un sievišķību; sieviešu solidaritātes gājiena plakātu darbnīca; vēsturnieces un literatūrzinātnieces lekcija par sieviešu pilsonisko un politisko aktīvismu un tā publiskajām un privātajām izpausmēm Latvijā pēc 1918.gada; podkāsta “Starp mums, meitenēm, runājot” kārtējais ieraksts; sarunu vakars “Astoņas mākslinieces, astoņi stāsti”, kurā dažādu paaudžu aktīvi strādājošas mākslinieces rādīja, stāstīja un uzklusēja jautājumus par saviem darbiem; darbnīca mātēm “Rūpes par sevi”; radošās runas meistarklase, kurā varēja uzlabot komunikācijas un publiskās runas prasmes, iemācīties izmantot humoru jebkurā vidē, vairot pārliecību par sevi un tikt galā ar stresu; sadarbībā ar LGBT un viņu draugu apvienību “Mozaīka” notika diskusija “Karjera bez skapja” ar piecām veiksmīgām sievietēm, kuras “nesēž skapi”; sarunā ar ginekologi bija iespējams uzzināt to, ko ikdienā ginekologam nav iespējas vai ir neērti pajautāt. “Ladyfest” noslēdzās ar darbnīcu, kurā dalījās ar

prasmēm, kā uzlikt velosipēdam ķēdi, uzšūt maku, aizstāvēt sevi uz ielas un vēl citām ikdienā noderīgām iemaņām.

Vēl šajā marta nedēļā “Kino Bize” norisinājās ["F-Rated kino dienas"](#), kas bija veltītas sieviešu veidotam kino, un piektdien, 8.martā, notika nu jau par tradīciju kļuvušais Sieviešu solidaritātes gājiens, kuru šogad rīkoja Centrs MARTA.

Vai viegli būt ministrei?

Skaidrs, ka, būdamas mazākumā, sievietes politikā izceļas. Izdevniecības „Santa” izdevumu elektronisko versiju Dzimumu stereotipu sadaļā atrodamas bijušo ministru **Danas Reiznieces-Ozolas** un **Andas Čakšas** atmiņas par sev, ne amatam, izvirzītajām, prasībām.

„(..) bijusī veselības ministre savulaik saņēmusi kritiku medijos, ka, jau būdama bērniņa gaidībās, uz vairākiem sabiedriskiem pasākumiem, ieradusies vienā un tajā pašā kleitā. «Esmu racionāls cilvēks un apzinos, ka grūtniecība ilgst zināmu laika posmu, pēc kura tu saloki drēbes un noliec plauktā, ja domā, ka vēl varētu būt pēc tām vajadzība, vai atdod kādam. Man kaut kā pašai vienmēr bijis svarīgāk, kas cilvēkā ir iekšā, nevis kā viņš izskatās ārēji. Bet tas, ko šobrīd ļoti skaidri redzu, – cik bieži cilvēkus vērtē nevis pēc viņa būtības un tā, ko viņš dara, bet pēc ārējā iesaiņojuma,» ar rūgtumu bija jāsecina Andai Čakšai.

(..) Arī jautājumus sievietēm politiķēm par veiksmīgu karjeras un ģimenes apvienošanu Reizniece-Ozola uzskata par diskriminējošiem. „Vīrietim politiķim nejautā, kā viņš tiek galā. Sieviete, kurai ir vairāki bērni, ir bezizejas situācijā. Vai nu viņa bērnus pametusi un nerūpējas, bet, ja rūpējas, tad netiek noteikti galā ar darbu,» ironizē četru bērnu mamma.”

Interviju lasiet [šeit](#).

Darbs, ģimene un izskats raksturo ikvienu: tikpat labi vīrieti kā sievieti.

VALSTS PABALSTI PAR BĒRNIEM

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (VSSA) publicējusi infografiku (attēlā), kur ikviena ģimene var saprast, kā valsts finansiāli atbalsta bērnu aprūpi un audzināšanu 2019. gadā. Vēl konkrētāk par katru no pabalstiem lasiet [VSSA mājaslapā](#). Pieteikšanās process visu veidu valsts pabalstiem izskaidrota [turpat](#).

VALSTS PABALSTI VECĀKIEM PIRMS UN PĒC BĒRŅA PIEDZIMŠANAS

 Valsts sociālās
apdrošināšanas aģentūra

PIRMS bērna piedzimšanas			
	maternitātes pabalsts strādājošām topošām māmiņām	Ārsts izsniedz darbnespējas lapu B Darba devējs piešķir grūtniecības atvaļinājumu Topošā māmiņa iesniedz VSAA iesniegumu	VSAA 10 dienu laikā piešķir pabalstu un pēc tam izmaksā vienā maksājumā par visu grūtniecības atvaļinājuma laiku
PĒC bērna piedzimšanas			
	maternitātes pabalsts strādājošām māmiņām	Ārsts noslēdz darbnespējas lapu B Darba devējs piešķir dzemdību atvaļinājumu Māmiņa iesniedz VSAA iesniegumu	VSAA 10 dienu laikā piešķir pabalstu un pēc tam izmaksā vienā maksājumā par visu dzemdību atvaļinājuma laiku
	paternitātes pabalsts strādājošiem tēviem	Pēc bērna dzimšanas reģistrācijas darba devējs piešķir atvaļinājumu (pieprasa līdz bērna 2 mēnešu vecumam) Tēvs iesniedz VSAA iesniegumu	VSAA 10 dienu laikā pieņem lēmumu un pēc tam izmaksā pabalstu
	bērna piedzimšanas pabalsts strādājošiem un nestrādājošiem vecākiem	Pēc bērna dzimšanas reģistrācijas un bērna astotās dzīves dienas viens no vecākiem iesniedz VSAA iesniegumu	VSAA 10 dienu laikā pieņem lēmumu un pēc tam izmaksā pabalstu
	vecāku pabalsts un bērna kopšanas pabalsts VP - strādājošiem vecākiem, BKP - strādājošiem un nestrādājošiem vecākiem	Pēc bērna dzimšanas reģistrācijas viens no vecākiem iesniedz VSAA iesniegumu Darba devējs strādājošam vecākam piešķir bērna kopšanas atvaļinājumu	Pabalstus piešķir pēc maternitātes pabalsta izmaksas un maksā par iepriekšējo mēnesi Nestrādājošam vecākam bērna kopšanas pabalstu piešķir no bērna dzimšanas dienas. VSAA 10 dienu laikā pieņem lēmumu par vecāku pabalstu un pēc tam to izmaksā
	ģimenes valsts pabalsts strādājošiem un nestrādājošiem vecākiem	Viens no vecākiem iesniedz VSAA iesniegumu	Pabalstu piešķir no bērna viena gada vecuma VSAA 10 dienu laikā pieņem lēmumu un pēc tam izmaksā pabalstu par esošo mēnesi

! Pēc bērna piedzimšanas kopā ar iesniegumu maternitātes pabalsta pieprasīšanai var iesniegt visus pārējos iesniegumus, kas saistīti ar bērna piedzimšanu un kopšanu.

VĪRIETIS SOCIĀLAJĀ DARBĀ:

SIRDSGUDRĪBA UN CILVĒKMĪLESTĪBA

2019. gada 19. martā atzīmēja **Vispasaules sociālā darba dienu**, kad sociālie darbinieki visā pasaulē iestājas viens par otru, savu profesiju, tās prestižu un nozīmību mūsdienu sabiedrībā. Šī gada vadmotīvs bija sadarbības veicināšana un uzlabošana visās dimensijās: starp iestādēm, to darbiniekiem, sociālajiem darbiniekiem un klientiem.

22. martā Nacionālajā bibliotēkā notika ikgadējā sociālo darbinieku konference, kuras tēma bija „Resursi sociālajā darbā” un Gada balvas pasniegšanas ceremonija „Labākais sociālais darbinieks Latvijā 2018”, kuras laikā godināti seši par labākajiem atzītie sociālie darbinieki no dažādām Latvijas malām – Latgales, Vidzemes, Zemgales un Rīgas.

Agris Veidemanis no Rīgas sociālais dienesta saņēma Labākā sociālā darbinieka balvu nominācijā „Iedzīvotāju izvirzītais sociālā dienesta sociālais darbinieks”. Agri raksturo vienkāršība, sirdsgudrība un cilvēkmīlestība.

Agris par sociālo darbinieku strādā gandrīz 20 gadus. Agra pamatdarbs ir Rīgas sociālais dienests, taču jau kopš 2000. gada viņš strādā arī biedrībā „Dia+Logs”, kurā sniedz profesionālu atbalstu un palīdzību HIV/AIDS inficētiem cilvēkiem.

„Uz biedrības telpām ved koka kāpnes un bieži vien klienti uz tām smēķē. Nereti ir tā, ka Agrim darba laiks jau sācies, bet Agra nav, gaidām,

gaidām – nav. Izrādās, ka Agris kā nācis, tā arī palicis uz kāpnītēm un konsultē klientus” – tā biedrības kolēģe.

Agrim prioritāra ir profesionāla sociālā darba pakalpojuma nodrošināšana personām, kuras ir nonākušas grūtībās. Agris spēj ieklausīties klientos un sadzirdēt tos, vienmēr ir gatavs sniegt palīdzību, organizējot darba grupas, piesaistot citu jomu kolēģus. Agris ir izveidojis sadarbības tīklu ar valsts, pašvaldību un nevalstisko organizāciju darbiniekiem, kurus nepieciešamības gadījumā piesaista problēmsituāciju risināšanā. Agra paša stāstu var noskatīties [šeit](#).

MEITENES TĀ NEUZVEDAS!?

Dzimumu stereotipiem pretēju viedokli „Mans mazais” marta izdevumā atklāj bērnu un izglītības psiholoģe **Inese Elsiņa** un klīniskā psiholoģe **Inese Lapsiņa**. Pētījumi liecina, ka zēnu un meiteņu smadzenēs tomēr ir vairāk līdzību nekā atšķirību (pētījumi liecina, ka atšķirīgais ir vien vidēji 25%). Piemēram, bioloģiskās atšķirības nosaka to, ka zēni var būt aktīvāki nekā meitenes. Tāpēc pirmajos dzīves gados zēniem ir dabiska tendence vairāk fiziski izpētīt apkārtni, vairāk kustēties, savukārt meitenes agrīnā vecumā vairāk darbojas ar sīko motoriku, spēlējas ar mazām rotaļlietām. Iespējams, tieši tādēļ rodas priekšstats, ka meitenes jau no agrā vecuma lielākoties ir mierīgākas, nosvērtākas, apdomīgākas, mazāk iesaistās aktīvās, skaļās rotaļās, kas robežojas ar noteikumu pārkāpumiem. Ja kāda meitene ir

skaļāka, impulsīvāka - to uzreiz pamana un diemžēl bieži attiecina uz sliktu uzvedību.

«Ja bērnam ir problemātiska uzvedība, tiek pārkāpti noteikumi, pilnīgi pietiktu ar aizrādījumu. Taču nereti šim teikumam seko frāze – tu taču esi meitene! Un tad aizrādījums tiek attiecināts nevis uz bērnu, bet dzimumu, norādot, ka tā nu gan meitenēm nav, pieņemts uzvesties,» stāsta psiholoģe Inese Elsiņa. Tā jau no dzimšanas konkrētajam dzimumam tiek piedēvēta konkrēta stereotipiska vēlamā uzvedība atkarībā no dzimuma, nevis ņemot vērā bērna vajadzības. Arī meitenēm, tāpat kā zēniem, var būt dusmu lēkmes, viņas nonāk konfliktsituācijās, pārbauda vecāku noteiktās robežas un piedzīvo vecumposmu krīzes. Labākais, ko šādā gadījumā var darīt vecāks, – norādīt, kādu uzvedību gaida no bērna, taču, neuzsverot viņa dzimumu.

Lai gan mūsdienās vecāki ir elastīgāki rotaļlietu izvēlē, arī šajā ziņā pastāv stereotipi: lielākoties meitenēm jārotaļājas ar lellēm, zēniem – ar automašīnām un klučiem. Piemēram, nepiedāvājot klučus vai konstruktorus, dodam meitenēm daudz mazāk iespēju attīstīt vizuāli telpisko domāšanu, kas vēlāk noderēs skolā, mācoties matemātiku, dabaszinātnes un vēlāk dzīvē varbūt kļūstot par projektētāju vai IT profesionāli. Līdzīgi, protams, ar zēniem – varam pārskatīt rotaļlietu plauktus vai rotaļu kasti, un, ja tajā nav nevienas lelles vai rotaļu cilvēciņu, ir vērts aizdomāties, vai tādējādi nenoslāpējam bērna dabisko interesi par aprūpi, gādāšanu par citiem, sociālajām prasmēm. «Svarīgi vērot, kādas ir bērna intereses. Jebkas var būt piemērots gan zēniem, gan meitenēm neatkarīgi no tā, vai tas ir futbols, kāpšana kokos vai rotaļas ar rozā ponijiem. (..)», uzskata Inese Lapsiņa.

Psiholoģe Inese Elsiņa uzskata, ka, ja kāda rotaļlieta tobrīd bērnam ir aktuāla, tad tas viņam ir arī vajadzīgs. Tāpēc vecākiem tas jāpieņem, nevis jānosaka, ar ko bērnam jārotaļājas, kas viņam vajadzīgs un, galu galā, kā viņam jājūtas.

Rakstu pilnībā var izlasīt [šeit](#).

EIROPĀ

EIROPAS KOMISIJA PUBLICĒ 2019.GADA PĀRSKATU PAR DZIMUMU LĪDZTIESĪBU EIROPĀ

Brisele, 7.marts. Eiropas Komisijas oficiālajā mājaslapā publicēta virkne ziņu par sieviešu situāciju Eiropā.

„Eiropa ir viena no drošākajām vietām pasaulē, kur zināmā apjomā meiteņu un sieviešu līdztiesība ir īstenota praksē. Tomēr arī Eiropā ikdienā sievietes joprojām saskaras ar problēmām, nevienlīdzību un draudiem: ļaunprātīga izmantošana un uzmākšanās, zemākas algas, mazāk darba un karjeras iespēju. Un tas ir nepieņemami. (..) Nevienlīdzība darba vietās joprojām nav pilnībā novērsta. ES jaunie noteikumi par darba un privātās dzīves līdzsvaru veicinās sieviešu nodarbinātību, dodot ģimenēm iespējas izvēlēties kā organizēt profesionālo un privāto dzīvi. (..) Sievietes joprojām ir nepietiekami pārstāvētas politikā. Nākamajās Eiropas Parlamenta vēlēšanās mēs vēlētos redzēt, ka visā Eiropas Savienībā vairāk sieviešu ne tikai balso, bet arī kandidē un gūst panākumus. Komisija arī aicina sievietes līdzdarboties visu ES iestāžu augstākajā līmenī, tostarp kļūt par komisārēm. Šobrīd Komisijā ir deviņas sievietes komisāres un sievietes veido gandrīz 40% no personām Komisijas vadošos amatos. (..) Mēs esam apņēmušies nodrošināt visām sievietēm un meitenēm vienlīdzīgu piekļuvi veselības aprūpes pakalpojumiem, izglītībai un ekonomiskajām iespējām un iespējām veidot savu nākotni.”

Vairāk lasiet [šeit](#).

Komisija publiskojusi arī [2019.gada pārskatu par sieviešu un vīriešu līdztiesību ES](#). Tajā konstatēts: „Labā ziņa ir tā, ka Eiropa progresē; tomēr mums ir jāpaaugstina pārmaiņas. Šodienas ziņojums liecina par zināmu progresu dzimumu līdztiesības jomā, taču sievietes joprojām saskaras ar nevienlīdzību daudzās jomās:

- 2017. gadā ES nodarbinātības līmenis sievietēm sasniedza visu laiku augstāko līmeni - 66,4%, taču situācija dalībvalstīs ir atšķirīga. Pagājušajā gadā astoņas dalībvalstis saņēma ieteikumus saskaņā ar Eiropas pusgada sistēmu, lai uzlabotu sieviešu līdzdalību darba tirgū (Austrija, Čehija, Vācija, Igaunija, Īrija, Itālija, Polija un Slovākija).
- Sievietes ir vairāk pakļautas nabadzības riskam, un algas vidēji ir par 16% zemākas nekā vīriešiem. Tas nozīmē pensiju atšķirību, kas 2017.gadā bija 35,7%. Dažās valstīs vairāk nekā 10% vecāku sieviešu nevar atļauties nepieciešamo veselības aprūpi.
- Sievietes joprojām lielā mērā pārstāvētas parlamentos un valdībā. Tikai 6 no 28 valstu parlamentiem visā ES vada sieviete, un septiņi no

desmit dalībvalstu parlamentu locekļiem ES ir vīrieši. Lai gan pašreizējais vecāko ministru skaits, kas ir 30,5%, ir visaugstākais, jo dati pirmo reizi bija pieejami visām ES dalībvalstīm 2004. gadā, joprojām ir pierādījumi, kas liecina, ka sievietēm tiek piešķirti portfeli, kuriem ir zemāka politiskā prioritāte.

- Stikla griesti paliek realitātē biznesa pasaulē, un tikai 6,3% no vadītāju amatiem ir lielākās valsts biržā kotētajās sabiedrībās, kas atrodas ES.

	Employment rate gap	Gender Pay Gap	Gender pension gap	Proportion of women (%)			
				On company boards	In national parliaments	as senior ministers in governments	As MEPs in European Parliament
	2017	2017	2017	2018	2018	2018	2018
EU28	11.5	16 (P)	35.7	26.2	30.0	30.4	36.4%
Austria	8	19.9	41.4	23.8	35.5	35.7	38.9%
Belgium	9.8	6	23.8	30.9	37.3	21.4	35.0%
Bulgaria	8	13.6	25.8	16.4	26.7	23.8	17.6%
Cyprus	9.5	13.7	41.1	10.5	17.9	16.7	16.7%
Czechia	15.8	21.1	13.5	15.7	22.5	28.6	23.8%
Germany	7.9	21(P)	38.1	33.1	30.9	43.8	35.4%
Denmark	6.5	14.7	7.5	30.7	37.1	40.9	30.8%
Estonia	7.3	25.6	2.6	7.4	29.7	26.7	16.7%
Greece	19.7	:	25.1	9.8	18.3	18.2	23.8%
Spain	11.9	15,1 (P)	32.8	23.2	41.7	61.1	48.1%
Finland	3.5	16,7 (P)	25.2	33.8	41.5	35.3	76.9%
France	7.9	15,4 (P)	29.5	44.1	26.9	50	43.2%
Croatia	10.6	11.6	23.1	19.3	20.5	23.8	54.5%
Hungary	15.3	14,2 (P)	15.4	15.3	12.6	7.1	19.0%
Ireland	12.1	:	30.1	18.1	22.2	26.7	54.5%
Italy	19.8	:	35.8	35.5	35.8	23.8	38.4%
Lithuania	1	15.2	18.5	14.1	21.4	13.3	18.2%
Luxembourg	7.9	5	42.6	14.3	31.7	20	33.3%
Latvia	4.3	15.7	16.6	30.1	18	21.4	42.9%
Malta	24.1	12.2	46.1	8.4	14.5	13.3	50.0%
Netherlands	10.5	15.2	43.4	29.8	33.3	37.5	38.5%
Poland	14.6	7,2 (P)	21.4	20.2	28.5	26.1	25.5%
Portugal	7.5	16.3	32.1	16.7	36.1	16.7	28.6%
Romania	17.1	3.50 €	25.2	8.2	21.9	32.1	28.1%
Sweden	4	12.6	26.0	35.8	46.1	52.2	50.0%
Slovenia	7.2	8	14.2	26.2	24.4	47.1	37.5%
Slovakia	12.8	19.8	8.8	20.8	20.8	33.3	30.8%
UK	10.3	20,8 (P)	36.2	28.9	32.2	21.7	39.7%

Tabulā aplūkojami galvenie sieviešu līdztiesības indikatori; piecas valstis ar labākajiem rezultātiem iekrāsotas zaļā krāsā, piecas ar sliktākajiem rezultātiem – sarkanā. Latvija ir starp piecām sekmīgākajām sieviešu nodarbinātības ziņā, bet 12.Saeimas dati no 2018. gada mūs atstājuši ar 18% sieviešu Saeimā starp piecām neveiksmīgākajām attiecībā uz sieviešu proporciju valstu parlamentos. 13.Saeimā situācija jau krietni labāka – 31%.

Detalizētu informāciju par pārskatu varat iegūt [šeit](#).

Statistika:

[Eurostat dati par plaisu nodarbinātībā starp vīriešiem un sievietēm](#)

[Eurostat dati par sievietēm vadošos amatos](#)

[Eurostat dati par sievietēm ES dalībvalstu parlamentos un valdībās](#)

EIROPAS PADOME PRET DZIMUMU STEREOTIPIEM UN SEKSISMU

28.un 29. martā Helsinkos, Somijā, notika dzimumu līdztiesībai veltīta augsta līmeņa Eiropas Padomes organizēta konference „Iestājoties pret dzimumu stereotipiem un seksismu”. Latviju konferencē pārstāvēja Labklājības ministrijas Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte Agnese Gaile.

Konferences konceptuālajā ziņojumā uzsvērts, ka dzimumu stereotipi un seksisms rada nopietnu šķērsli reālas dzimumu līdztiesības sasniegšanai. Tos joprojām izmanto, lai attaisnotu un saglabātu vīriešu (vēsturisko) varu attiecības ar sievietēm, kā arī seksistiskas attieksmes, kas kavē dzimumu līdztiesības attīstību un pilnīgu sieviešu autonomiju. Dzimumu stereotipi un patriarhālisms negatīvi ietekmē arī vīriešus un zēnus, veicina dzimumu stereotipu saglabāšanu un stiprināšanu, kas savukārt veicina seksismu un seksistisku naida kurināšanu.

Dzimumu aizspriedumos sakņoti ieradumi un tradīcijas, kā arī sieviešu ķermeņu seksualizācija, kas liecina par viņu seksuālo pieejamību, nostiprina priekšstatus par sievietēm kā zemākas kārtas personām ģimenē un sabiedrībā. Seksisms ir plaši izplatīts visās dzīves jomās; attiecībā uz darbu tas novērojams gan valsts, gan privātajā sektorā. Tā izpaužas kā cilvēka dzimumpiederību aizskarošas piezīmes, uzvedība, pieņēmumi, kas balstās uz tradicionālajām dzimumu lomām. Seksisms veicina „stikla griestus” un diskrimināciju dzimuma dēļ: ierobežo sieviešu piekļuvi noteiktām darba vietām, resursiem un izaugsmes iespējām. Tas izraisa ierobežojumus vīriešiem, kas uzņemas aprūpes pienākumus.

Pētījumi liecina, ka seksisms visā Eiropā ir izraisījis sašutumu. To apliecina sociālo mediju kustības un kampaņas, piemēram, **#MeToo**, **#EverydaySexism**, **#TimesUp**. Pret seksismu uzsākta virkne darbību un politikas pasākumu visā pasaulē, tostarp Eiropas Padomes dalībvalstīs. Bet seksisms joprojām ir ļoti izplatīts: tas tikai liecina par to, cik nepieciešami ir

Foto: Shutterstock, redakcijas personiskais fotoarhīvs, Pontus Hook (CSW foto), iStockphoto,

stingrāki, radoši un efektīvi pasākumi tā apkarošanai. 27. marta „Eiropas Padomes ieteikums novērst un apkarot seksismu” ir pirmais tieši seksisma novēršanai un apkarošanai veltītais starptautiskais dokuments.

Konferencē Hellsinkos viedokļos par dzimumu stereotipu un seksisma negatīvo ietekmi dalījās Somijas, Vācijas, Kanādas, Lielbritānijas, Īrijas un Beļģijas valdību un nevalstiskā sektora pārstāvji, gan Eiropas Padomes un Eiropas Arodbiedrību konfederācijas līderi. Viņu uzstāšanās bija veltītas gan mediju, gan interešu aizstāvības, krimināltiesību, nodarbinātības, sociālo pakalpojumu jomām, kurās seksisms diemžēl joprojām atstāj negatīvu un diskriminējošu ietekmi. Par konferenci vairāk lasiet [šeit](#).

Pasākuma dalībnieki apsveica un pievienojās 27. martā Eiropas Padomes ministru komitejas pieņemtajam pirmajam starptautisko tiesību instrumentam seksisma novēršanai - [„Eiropas Padomes ieteikumam novērst un apkarot seksismu”](#) (Recommendation CM/Rec(2019)1 of the Committee of Ministers to member States on preventing and combating sexism). Ieteikumā uzsvērts, ka seksisms ir “vēsturiski nevienlīdzīgu varas attiecību” izpausme starp sievietēm un vīriešiem, kas noved pie diskriminācijas un novērš sieviešu pilnvērtīgu attīstību sabiedrībā. Tā kā tas ir „plaši izplatīts visās nozarēs un visās sabiedrībās, ieteikumā sniegts visaptverošs to pasākumu un jomu saraksts, kur seksisms rodams, sākot no reklāmas un plašsaziņas līdzekļiem, līdz nodarbinātībai, tieslietām, izglītībai un sportam.

Ieteikuma mērķis ir skaidrot seksistiskas uzvedības izpausmes, un ierosināt tās identificēšanas un nosodīšanas darbības. Dalībvalstīm ieteikumā uzdots uzraudzīt tā īstenošanu un informēt Eiropas Padomes Dzimumu līdztiesības komisiju par veiktajiem pasākumiem un panākto progresu.

PASAULĒ

ANO SIEVIEŠU STATUSA KOMISIJAS 63. SESIJA

No 11. līdz 22. martam Ņujorkā notika ANO Sieviešu statusa komisijas [63. sesija](#).

Latvijas delegāciju vadija labklājības ministre **Ramona Petraviča**, tajā piedalījās, un ieguldījumu sniedza Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta direktore Diāna Jakaite, Latvijas pastāvīgais pārstāvis Apvienoto Nāciju Organizācijā, ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks Andrejs Pildegovičs un Latvijas pastāvīgās pārstāvniecības Apvienoto Nāciju Organizācijā Ņujorkā Pirmā sekretāre, pārstāvniecības vadītāja vietniece Agnese Vilde. Piedaloties Sieviešu statusa komisijas sesijā, Latvija globālā mērogā demonstrēja valstij svarīgas vērtības - līdztiesību starp meitenēm un zēniem, sievietēm un vīriešiem, centienus pilnveidot sabiedriskos pakalpojumus, lai tie būtu pieejami un atbilstoši ikvienam iedzīvotājam.

Sanāksmes diskusiju un pārrunu centrā bija infrastruktūras loma dzimumu līdztiesības un sieviešu un meiteņu vienlīdzīgu tiesību un iespēju nodrošināšanai. Latvijas delegācija piedalījās virknē sanāksmju un pasākumu. Starp tiem - ES ministru tematiskās brokastis „Sieviešu ekonomiskās neatkarības un iesaiste darba tirgū veicināšana, prognozējami darba apstākļi un diskriminācijas novēršana”, Sieviešu statusa komisijas sesijas atklāšana, ministru apaļā galda diskusijas, Ģenerālās Asamblejas prezidentes organizēts augsta līmeņa pasākums „Sievietes un vara”, augsta līmeņa interaktīvs dialogs „Pekinas rīcības platformas īstenošanas veicināšana – dalīšanās labajās praksēs un pieredzē”.

11. martā notika Sieviešu statusa komisijas 63.sesijas oficiālā atklāšana. Pēc tās Latvijas delegācija piedalījās ministru apaļā galda diskusijā par sociālās aizsardzības, sabiedrisko pakalpojumu un ilgtspējīgas infrastruktūras nozīmi, lai atzītu un novērtētu to (neapmaksāto) darbu, ko sieviete veic mājsaimniecībā un aprūpējot tuviniekus. Diskusijas laikā labklājības ministre dalījās Latvijas pieredzē par finansiālo atbalstu ģimenēm un darba un ģimenes dzīves saskaņošanas pasākumiem, piemēram, sociālās aizsardzības nodrošināšanu vecākam, par kuru, tam atrodoties bērna kopšanas atvaļinājumā, no valsts budžeta tiek maksātas

valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas pensiju apdrošināšanai; veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšana sievietēm grūtniecības laikā un pēc tās. Tika minēti arī ieviestie pakalpojumi, kā dienas aprūpes centri vai atelpas brīža pakalpojums personām ar invaliditāti un viņu radniekiem.

Igaunijas pārstāve uzsvēra, ka 20.gs. Igaunijas vēsturiskā atrašanās Padomju Savienībā ietekmējusi augsto sieviešu līdzdalību darba tirgū (ko var attiecināt arī uz Latviju un citām pēc – padomju valstīm). Taču Igaunijas, tāpat kā Latvijas, darba tirgū vienlaikus ir augsta segregācija, ka rezultātā algu atšķirība starp sievietēm un vīriešiem ir visai augsta. Atbalsts vecākiem ir dāsns, bet to izmanto 90% Igaunijas sieviešu. Ir ieviests vecāku atvaļinājums tikai tēviem. Ir paaugstinātas algas sektoros, kur visvairāk nodarbinātas sievietes (izglītība un sociālā aprūpe), un tas jau šobrīd ietekmē algu atšķirības mazināšanos.

Taizemes pārstāvji dalījās labajā praksē: kopš 2015. gada tur ir spēkā likums, kas aizsargā un nepieļauj dzimumu diskrimināciju. Ir ieviesti pakalpojumi sievietēm, kuras cietušas no vardarbības, tiek sniegti psiholoģiskā atbalsta pakalpojumi, kas pēc traumas sadziedēšanas ļauj sievietēm sekmīgi integrēties darba tirgū.

Diskusijas laikā bija arī iespēja uzzināt, ka

- Zimbabves konstitūcijā ir noteikts, ka sociālā aizsardzība ir jānodrošina visiem. Šobrīd 20% Zimbabvē zemes pieder sievietēm, un viņu varētu būt vēl vairāk, ja sievietēm būs pieejami mikroaizņēmumi biznesa uzsākšanai. Tiek izstrādāta likumdošana, lai aizliegtu bērnu laulības, nepieļaujot precības ar meitenēm, kurām nav 18 gadu.
- Kotdivuārā sievietēm grūtniecības laikā veselības aprūpi subsidē valsts, tāpat bērniem no 2-5 gadu vecumam veselības aprūpe ir bez maksas.
- Bangladeša lepojas ar sievieti premjerministres amatā. Daudzas sievietes piedalās miera misijās. Armijā ir arī sievietes ar ģenerāļa pakāpi. Ir veikti grozījumi likumdošanā, lai nodrošinātu līdzvērtīgu dzimumu pārstāvību parlamentā.

12. martā sesijas ietvaros notika ANO Ģenerālās asamblejas prezidentes Marijas Fernandas Espinosas (María Fernanda Espinosa) organizēts augsta līmeņa pasākums "Sievietes un vara", kurā piedalījās arī Lietuvas prezidente Daļa Gribauskaite (Dalia Grybauskaitė) un Igaunijas prezidente Kersti Kaljulaida (Kersti Kaljulaid).

Pasākumā ANO Ģenerālsekretārs Antoniu Gutērrešs (Antonio Guterres), minēja, ka „joprojām dzīvojam pasaulē, kurā valda vīrieši”. Viņaprāt, miera un drošības panākšanai pasaulē viens no instrumentiem ir dzimumu līdztiesība - fundamentāls līdzeklis, lai sekmētu izaugsmi un

Foto: Shutterstock, redakcijas personiskais fotoarhīvs, Pontus Hook (CSW foto), iStockphoto,

attīstību. Ilgtspējīga infrastruktūra ir tikai instruments – piemēram, sabiedriskais transports, lai nokļūtu pie pakalpojumu sniedzējiem vai izglītības iestādēs. Antoniu Gutērrešs ir lepns, ka ir feminists.

Daļa Grībauskaite uzsvēra, ka tehnoloģiju attīstība dod gan iespējas, gan rada izaicinājumus sievietēm politikā. No vienas puses, sievietes kļūst redzamākas, bet no otras puses viņas ir ievainojamākas, jo ir vieglāk sasniedzamas caur sociālajiem tīkliem. „Sieviete politikā iet nevis tādēļ, ka vēlas varu un naudu, bet savas atbildības dēļ” – uzskata Lietuvas prezidente. Šobrīd pasaulē ir tikai dažas sievietes prezidentes. Viņa esot novērojusi, ka sievietes biežāk izvēlās iet politikā, tad, kad ir krīze, jo viņas ir motivētākas kaut ko mainīt. Sievietes dzīvi raksturojot pastāvīga risku uzņemšanās – tie ir gan psiholoģiski riski, gan ģimenes dzīvi pavadoši riski, gan izešana no savas komforta un drošības zonas.

Citas klātesošās prezidentes dalījās savā pieredzē par to, kā ir būt līderei, un ar ko nākas saskarties augstajā amatā. Horvātijas prezidente Kolinda Grabara-Kitaroviča (Kolinda Grabar-Kitarović) atklāja, ka visbiežāk viņai tiek uzdots jautājums par to, kā viņai izdodas līdzsvarot darba un privāto dzīvi. Šāds jautājums balstās dzimumu stereotipos, jo vīriešiem šādu jautājumu parasti neuzdod. Sievietes uzrāda labākus rezultātus visu līmeņu izglītībā. Rodas jautājums, kur viņas paliek? Dzīves laikā tiek samazinātas sieviešu ambīcijas. Vīrieši ir galvenie lēmumu pieņēmēji, tāpēc līdzatbildīgi par dzimumu līdztiesību. Ja sievietes pieņemtu lēmumus, viņas būtu veiksmīgākas un efektīvākas miera sarunās.

Igaunijas prezidente dalījās savās pārdomās ar to, ka viens no prezidenta uzdevumiem ir saglabāt sabiedrības atbalstu. Nevarot skriet ātrāk par sabiedrību. Mediju brīvība ir svarīga, jo tie sasniedz sabiedrību un var mainīt noskaņojumus sabiedriskajā domā. Diemžēl joprojām sievietes politikā saskaras ar seksistiskiem komentāriem. No infrastruktūras attīstības viedokļa pašas būtiskākās lietas ir veselības aprūpe, egalitāra skolu sistēma, pieteikams finansiāls nodrošinājums kvalitatīvai veselības aprūpei un izglītībai.

Vispārējā sesijas diskusijā labklājības ministre **Ramona Petraviča** izklāstīja sasniegumus Latvijā sociālās aizsardzības un publisko pakalpojumu jomā, lai veicinātu sieviešu un vīriešu vienlīdzīgas iespējas. Savā runā labklājības ministre uzsvēra, ka sieviešu un vīriešu līdztiesības jautājumi Latvijā tiek skatīti dažādās politiku jomās, piemēram, izglītībā, nodarbinātībā, sociālajā aizsardzībā, veselības aprūpē, IKT attīstībā. Bērna piedzimšanas gadījumā vecāku sociālajam nodrošinājumam Latvijā ir vieni no labvēlīgākajiem nosacījumiem, tāpat tiek domāts par elastīgiem bērnu aprūpes pakalpojumiem ģimenes un darba dzīves saskaņošanai, veikti

vairāki priekšdarbi, lai mazinātu uz dzimumu balstītu vardarbību, pilnveidojot vardarbības novēršanas tiesisko ietvaru.

Sesijas laikā labklājības ministre piedalījās arī augsta līmeņa dialogā par labās prakses piemēriem un pieredzi Pekinas rīcības platformas īstenošanā.

Nākamā gada ANO Sieviešu statusa komisijas 64. sesija būs veltīta progresam, kas panākts sieviešu situācijas uzlabošanai pasaulē 25 gadu laikā pēc Pekinas deklarācijas un Rīcības platformas pieņemšanas.

TĒVU IESAISTĪŠANĀS BĒRNU KOPŠANĀ UN APRŪPĒ SEKMĒ DZIMUMU LĪDZTIESĪBU!

Joprojām par marta politiskajiem notikumiem Ņujorkā, sesijas laikā. Informējot par dzimumu līdztiesību, nevar nepamanīt Ziemeļvalstu aktivismu.

Debatēs ANO Sieviešu statusa komisijā Ņujorkā 12.martā sešas Ziemeļvalstu – Islandes, Dānijas, Zviedrijas, Somijas, Fēru salu, Norvēģijas - ministres un Dienvidāfrikas sieviešu lietu ministre dalījās savā personiskajā

Foto: Shutterstock, redakcijas personiskais fotoarhīvs, Pontus Hook (CSW foto), iStockphoto,

un politiskajā pieredzē: par vecāku lomām ģimenē, karjeru un politisko darbu dzimumu līdztiesības jomā.

„Bērna kopšanas atvaļinājums, kuru secīgi izmanto gan māte, gan tēvs, faktiski ir iemesls, kāpēc es šeit esmu. Kad es gaidīju savu dēlu, Islandi nekad iepriekš nebija vadījusi grūtniece. Ikviens domāja, ka es pametišu darbu valdībā,” atzinās Islandes premjerministre Katrīna Jakobsdotira (Katrín Jakobsdóttir), atklājot debates. Tuvojoties dzemdību laikam, viņa noorganizēja, ka premjerministra pienākumus uz laiku pilda viņas kolēģis ministrs. Pēc pieciem mājās ar savu dēlu pavadītiem mēnešiem viņa atgriežas kabinetā. „Vecāku atvaļinājums ir visiem – ministriem, katram vīrietim un sievietei sabiedrībā. Nevienam nevajadzētu izvēlēties starp karjeru un ģimeni” – tā Islandes premjerministre.

Šī gada sesijas tēma bija saistīta ar priekšnoteikumiem sieviešu un vīriešu līdztiesībai, kādus ANO dalībvalstis rada, rūpējoties par saviem iedzīvotājiem. Ziemeļvalstis ir izcili piemēri gadu desmitiem ilgušām stabilām investīcijām bērnu aprūpē, vecu cilvēku aprūpē un nodrošinot bērna kopšanas atvaļinājumus abiem vecākiem.

„Dienvidāfrika nesen ir ieviesusi tiesības tēviem uz desmit dienu apmaksātu paternitātes atvaļinājumu”, sekošanu Ziemeļvalstu labajam piemēram komentēja Dienvidāfrikas sieviešu lietu ministre Batabile Olive Dlamini (Bathabile Olive Dlamini).

Ieskats nesenā vēsturē liecina, ka pagājušā gadsimta septiņdesmitajos un astoņdesmitajos gados visas Ziemeļvalstis ieviesa bērna kopšanas atvaļinājuma egalitāras sistēmas, kuras vecākiem ļāva vienlīdzīgi sadalīt savus pienākumus. Tomēr tikai dažas ģimenes izmantoja šo iespēju. Islande bija pirmā, kas ieviesa trīsdaļīgu bērna kopšanas atvaļinājumu, kas nozīmēja to, ka trešā daļa no bērna kopšanas atvaļinājuma nav nododama otram vecākam, tā ir jāizmanto, vai arī to zaudē. Zviedrija pašlaik piešķir 90 dienas katram no bērna vecākiem, Norvēģija nesen ieviesa trīsdaļīgu bērna kopšanas atvaļinājumu ar nenododamo daļu, un Somija apspriež līdzīgas pārmaiņas, kuru mērķis ir stimulēt tēvus uzņemties lielāku daļu bērna kopšanas atvaļinājuma.

Jāpiebilst, ka Latvijā vēl šādas sistēmas nav, bet pēc Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem pieņemšanas šī gada vasarā tādas pārmaiņas būs jāplāno.

Jauni pētījumi liecina, ka subsidētā bērnu aprūpe un vienlīdzīga vecāku atbildība ir visefektīvākais ceļš uz abu dzimumu ekonomisku līdztiesību.

Plašāks diskusijas atreferējums pieejams [šeit](#).

PĒTĪJUMI

ANO Sieviešu statusa komisijas 63. sesijas atskaņas veido kontekstu pētījumam, kas izraisījis interesi Ziemeļvalstīs. 11. martā vispārējā sesijas diskusijā uzstājoties, Dānijas Zivsaimniecības, Vienlīdzīgo iespēju un Ziemeļvalstu sadarbības ministre Eva Čera Hansena (Eva Kjer Hansen) sieviešu stāvokli globāli raksturojot, minēja ar menstruācijām saistītas stigmas (netīrība, grēks) joprojām negatīvo ietekmi uz sievietes kā līdztiesīgas būtnes uztveri daudzās, galvenokārt tradicionālās kultūrās. Lai nu kā, bet joprojām...

KAUNS PAT PIEMINĒT „REIZES”

Joprojām vairumam cilvēku ir neērti runāt par menstruācijām: sievietēm Latvijā tas nebūs pārsteigums, drīzāk daudzas tam piekritīs. „Norvēģu sievietes, iespējams, nav nemaz tik modernas un emancipētas, kā domājam,” uzskata mākslas vēsturniece Kamilla Mjerkas Restvika (Camilla Mørk Røstvik). Viņa nesen izpētījusi un aprakstījusi, kā sievietes - un daži vīrieši - raksturo savas pieredzes ar menstruācijām. Kamilla Mjerkas Restvika guvusi pārliecību, ka „(.) runāt par menstruācijām joprojām ir daļēji tabu, un mēs cenšamies slēpt, kad mums ir „reizes”. Vai ar prieku, skaļi un lepni devāties mājās pie vecākiem, lai pastāstītu par savu pirmo „reizi”? Vai gaidījāt mājās savu brāli, lai šajā priekā dalītos ar viņu? Visticamāk, nē”.

Savā rakstā „Mums nav menstruāciju, mums bija vēdera sāpes. Norvēģijas pieredze menstruāciju laikā kopš 1900. gada” (Vi bijade ikke menstruasjon, vi hadde vondt i maven”. Norske menstruasjonsopplevelser fra 1900-tallet) viņa analizējusi 20.gs. dokumentus un literatūru, kā arī veikusi aptauju, kurā sievietes un daži vīrieši apraksta savu pieredzi saistībā ar menstruācijām. Raksts publicēts Norvēģijas Žurnāla par dzimumu pētniecību jaunākajā numurā.

Pētnieces kolēģe, ārste un asociētā profesore Oslo Universitātes Medicīnas un globālās veselības katedrā Anne Kima Li (Anne Kveim Lie) ir veikusi pētījumus par menstruāciju uztveri un ārstēšanu medicīnā deviņpadsmitajā gadsimtā.

„Stāsti liecina, ka menstruācijas nebija saistītas tikai ar kaunu un noliegumu, bet arī ar prieku,” saka Anne Kima. Neraugoties uz to, ka parasti vīriešiem nav intereses par tā dēvētajām sieviešu tēmām, tomēr Kamillas Mjerkas Restvikas aptaujas dati demonstrē ko unikālu, viņasprāt. „Ļoti maz šai līdzīgu aptauju sniedz tik daudz datu par vīriešiem. Viņi ir pozitīvāki nekā sievietes. Viņi nepievērš uzmanību menstruācijām kā kaut kam atbaidošam, drīzāk tās viņus netraucē – attieksmes kopumā ir neitrālas un pozitīvas.”

Vairāk un dziļāk par šo un citiem pētījumiem varat uzzināt, sekojot Ziemeļvalstu sociālo zinātņu pētnieku informatīvajam resursam [Kilden](#).

NĀKAMAJĀ IZDEVUMĀ

Aprīļa izdevumā lasiet par to, kas Latvijā sasniegts gandrīz 25 gadus pēc Pekinas deklarācijas un Rīcības platformas pieņemšanas 4. Pasaules Sieviešu konferencē.